

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

מאכלי חלב שבועות

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים
בבתי מדרש, נא לשלוח לכמה
שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו
לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור,
וכך יש לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

אפשר להוריד
גליונות קודמים
[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי חיים"

ותלמוד
"תקופת חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

178

פרשת במדבר תש"פ

דיני מאכלי חלב - שבועות

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

מתי אוכלים מאכלי חלב

יש נוהגים לאכול סעודה של מאכלי חלב בליל שבועות, וצריך לעשותה סעודה חשובה, ובסעודת היום אוכלים מאכלי בשר (הגרי"י קנייבסקי, ארחות רבינו ח"ב עמ' צ"ח, שו"ת וישב משה להגרמ"ז זארגער ח"ב סי' ק"ו, ועוד).
יש שס"ל שחייבים בסעודה בשרית גם בלילה שנוקטים שיש חיוב שמחת יו"ט גם בסעודת לילה ואין שמחה אלא בבשר (שערי תשובה סי' תקכ"ט) ולכן נוהגין לעשות קידוש עם מאכלי חלב ביו"ט ביום, ואח"כ אוכלים סעודה בשרית (דרכי תשובה יו"ד סי' פ"ט סק"ט).

שינוי מנהג

עיקר המנהג הוא לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, אבל בפרטי קיום המנהג, אין בו משום נדר הצריך התרת נדרים, ולכן מי שנוהג לאכול מאכלי חלב רק ביום, ונזדמן להתארח אצל מי שאוכל סעודה חלבית בליל שבועות, אינו צריך התרת נדרים, וכן להיפך, מי שרגיל לאכול סעודה חלבית בליל החג, ונזדמן לו לאכול אצל מישהו שאוכל בשרי, מותר לו לאכול אצלו, רק שישתדל לקיים עיקר המנהג לאכול מאכלי חלבית במשך החג.

דיני בשר בחלב

בשר וחלב על שלחן אחד

צריכים לזהר שלא להניח מאכלי בשר על השולחן בשעה שאוכלים עליו מאכלי חלב (שו"ע יו"ד סי' פ"ח ס"א), וכן להיפך (שו"ע סק"א), מחשש שמא יבוא לאכלם ביחד.
ולכן כשעושים קידוש חלבי, אסור שיהיו מאכלי בשר על אותו שלחן מחשש שמא יבוא לאכלם ביחד, אבל אם יש על השלחן רק כלים בשריים, כגון שהשלחן ערוך כבר לסעודת יו"ט עם כלים בשריים, ואוכלים על אותו שלחן מאכלי חלביים, מותר (מו"ר בשו"ת שבט הקהתי ח"ה סי' קל"ג) רק צריך לזהר שלא יפולו מאכלי חלב על המפה או על השלחן.
שיש [countertop]. מותר לשים מאכלי חלביים ובשריים על אותו שיש במטבח במקום שמכניס את האוכל באופן שאין מספיק מקום להפרידם, שהרי איסור העלאה של בשר וחלב נאמרה רק אצל שלחן שהוא מקום קבוע לסעודה (שו"ע יו"ד סי' פ"ח ס"א), אבל אם רגיל האדם לאכול ולטעום מהדברים בשעה שמכניס במטבח, אסור (ע"פ הג' יד אפרים סי' פ"ח).
מקרר [fridge]. מותר לשים מאכלים בשריים וחלביים יחד במקרר על אותו מדף [shelf] (שו"ע יו"ד סי' צ"ה ס"ז) בתנאי שהמאכלים עצמם לא יגעו זה בזה (שו"ע סי' צ"א ס"א), אמנם כשהמאכלים מונחים בכלים מכוסים מותר אף אם הכלים נוגעים זה בזה (הג' יד אברהם סי' פ"ח ס"א), וכשהכלים מגולים יש מחמירים לכתחילה שלא ישימו זו בצד זו (רמ"א שם סי' צ"ה, ובשו"ע סק"ד).
ומ"מ טוב לסדר מדף מיוחד במקרר לכל סוג שהרי לפעמים דברים מתערבים ונופלים זה לתוך זה ובאים לידי שאלות.

זמן המתנה לאחר מאכלי חלב

מי שאכל מאכלי חלב ורוצה אח"כ לאכול מאכלי בשר, נחלקו הפוסקים כמה זמן צריך להמתין מסוף אכילת חלב לתחילת אכילת בשר, ומה עליו לעשות, וכיבואר.

א"צ להמתין כלל. מעיקר הדין, וכן הוא דעת המחבר (שו"ע יו"ד סי' פ"ט ס"ב), שאינו צריך להמתין כלל, רק צריך קינוח והדחת הפה, אמנם אין הסדר מעכב (שו"ע סק"ג). קינוח, היינו שיאכל דבר פרווה שאינו נדבק בפה כגון קרקר, עוגה, לחם (כנה"ג אות כ"ח) או פירות (כנה"ג), וישתדל ללעוס האוכל בכל שיניו (נועם הלכה בב"ח סי' ב' הע' כ"ב). והדחה, היינו שישתה קצת משקה או מים.

מנהג מאכלי חלב בשבועות

מנהג לאכול מאכלי חלב

א. נוהגין בכמה מקומות לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות (רמ"א סי' תצ"ד ס"ג), ועל אף שכל מנהג בכלל ישראל חשוב מאד, צריכים לזכור שזה אינו ממצות היום אלא מנהג, כדי להזכיר את העובד ה' לכל מיני ענינים. נאמר במנהג זה כמה טעמים ונביא כמה מהם.

ב. א. זכר לשתי הלחם. יש דין שאסור לאכול מאותו ככר לחם בסעודה חלבית ובסעודה בשרית (שו"ע יו"ד סי' פ"ט ס"ד), ולכן כשאוכלים תחילה מאכלי חלב ואח"כ אוכלים מאכלי בשר באותו זמן, בהכרח צריכים להביא לחם אחר לאכול עם המאכלי בשר וכתוצאה מזה נמצא אוכל משני לחמים, אחד עם החלב ואחד עם הבשר, ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים ביום הביכורים (רמ"א שם).

ג. ויש שנוהגין לעשות הלחם עצמה עם חלב (רמ"א סי' צ"ז ס"א), ויתכן הטעם כנ"ל כדי שיהיה מוכרח להביא עוד לחם לאכול עם הבשר והוא זכר לשתי הלחם (מג"א, מ"ב סקט"ו), ויעויין לקמן (אות ל"ה) הדינים בזה.

ד. לפי טעם זה, לא מקיימים המנהג כשעושים סעודה חלבית רק בלילה (אות י') שהרי בין כך מביאים לחם אחר למחרת בבוקר, ועוד שאין אוכלים השתי לחמים באותו שעה, וכן יתכן שלא מקיימים הענין ע"י עריכת קידוש חלבית ביום ואח"כ לאכול סעודה בשרית (אות י"א), שהרי מקיימים הזכר דוקא ע"י לחם, וכן משום שזמן שתי הלחם הוא ביום דוקא (הגר"א שלעזינגר, בית אב ליקוטים ח"ב סי' מ"ז).

ה. ב. דינים לאחר מתן תורה. בשעת מתן תורה נודעו לכלל ישראל כמה איסורים הנוגעים לבשר, כגון איסור אכילת נבילה, ת"ל ב דם, וכשחזרו לביתם היו כליהם בלועים מאיסורים בני יומן ממה שבישלו בהם קודם מתן תורה, וממילא הוכרחו לאכול רק מאכלי חלב, עד שהספיקו להגעיל כליהם, ואנו אוכלים מאכלי חלב זכר זה (מ"ב סק"ב), ולא היו יכולים לשחוט מחדש בו ביום, כי לכונ"ע בשבת ניתנה תורה (שבת דף פ"ו ע"ב), ובשבת אסור לשחוט (אמרי פנחס שבועות רס"ו, ח"ח בליקוטי הלכות ח"ג מה' פעטרקוב בעמוד אחרון).

ג. מלאכים. המלאכים כשהיו אצל אברהם אבינו אכלו בשר עם חלב, ובשעה שהקב"ה רצה ליתן תורה לישראל, ביקשו המלאכים שיאשר אתם התורה, והוכיח להם הקב"ה שהם לא שמרו התורה בשעה שאכלו בשר בחלב אצל אברהם אבינו, ולכן ניתנה התורה לישראל, ומשום שע"י איסור בשר בחלב קיבלנו אנו את התורה ולא המלאכים, אנו אוכלים קודם חלב ואח"כ בשר להראות שמשום שאנו כן מקפידים על דיני בשר בחלב, קיבלנו את התורה (באר היטב, תורת חיים ב"מ פ"ו).

ד. סעודה לסיום הספירה. י"א הטעם, שעושים סעודה לגמרה של מצוה (מלכים א' ג, ט"ז) ובחג השבועות גומרים מצות ספירת העומר, וכשעושים הסעודה של בשר, לא היה ניכר שלשם גומרה של מצוה הוא, לכן עושין סעודה של חלבית (מדרש פנחס שבועות רס"ט).

ח. לפי טעם זה מובן המנהג של אלו שעושים סעודה חלבית דוקא בליל שבועות (אות י') שהוא תיכף לגומרה של מצות ספירה (משנת יעקב).

ט. חלב משום אבר מן החי. עוד טעם נאמר לפי שקודם מתן תורה נאסר אכילת חלב לישראל משום איסור אבר מן החי, ורק אחר מתן תורה הותר להם ע"פ הפסוק "ארץ זבת חלב ודבש" (שו"ע יו"ד סי' פ"ז סק"ט), ולכן נוהגין לאכול מאכלי חלב בשבועות (ע"פ שו"ת חת"ס יו"ד סי' ע"ג, דעת תורה).

כ. וגם צריך לבדוק ידיו שלא נדבק שום דבר ממאכלי חלב, ובלילה כשהוא חושך וא"א לבדוק צריך לרחוץ ידיו במים (ש"ע י"ד סי' פ"ט ס"ב) עד פרק שני של האצבעות (מ"ב סי' קע"ג סק"ז), ובזמנינו שיש אור בבית, גם בלילה סגי בבדיקת ידיו (ש"ך סק"ט).

כא. **שעה אחת.** י"א שצריך להמתין שעה אחת, והוא ע"פ הזוהר הק' שכתב שלא לאוכלם 'בסעודה אחת ובשעה אחת', ומפרשים שעה כפשוטו.

כב. כשממתינים שעה, נחלקו הפוסקים אם צריכים להקפיד גם על קינוח והדחה כנ"ל, י"א שצריכים להקפיד גם על קינוח והדחה (ט"ז סי' פ"ט סק"ב), וי"א שכשממתינים שעה אין צריכים להקפיד גם על קינוח והדחה (ש"ך שם סק"ז), וכן המנהג להקל עכ"פ אחר אכילת חלב.

כג. **חצי שעה.** וי"א שסגי להמתין חצי שעה, וכוונת הזוהר הנ"ל שלא יהיה ממש באותו זמן אלא בהפסק ניכר, וסגי בחצי שעה (שו"ת מהרש"ג ח"א י"ד סי' י"ג, תשובות והנהגות ח"ב סי' ש"צ).

כד. בהמתנת חצי שעה, לכאורה גם בזה יש המחלוקת הפוסקים הנ"ל (אות כ"ב) אם צריכים לעשות גם קינוח והדחה, שהרי חצי שעה הוא פירוש של שעה הנ"ל, וגם בזה אפשר להקל בדבר שאיסורו רק מדרבנן.

כה. **כוס חלב או קפה.** נחלקו הפוסקים אם לאחר ששתה כוס חלב או קפה, האם גם אז צריך להקפיד על קינוח והדחה ורחיצת ידים, י"א שסגי בהדחת פיו לבד (הג' רש"ש שם), וי"א שצריך גם קינוח והדחה, ואפילו רחיצת ידים (או"ה כלל מ' דין ח'), והעולם נוהגים להקל בזה.

המתנה לאחר אכילת בשר

כו. כשאכל סעודת בשרית בליל החג, והיה ער כל הלילה, ורוצה לשתות קפה עם חלב לפני תפילת שחרית ותיקין, צריך לוודא שעבר זמן המתנה הנהוג אצלו לאחר סוף אכילת הבשר, כגון שש שעות, חמש שעות וכדומה, כי מחמת משך הלילות הקצרות בקיץ בקל אפשר לבוא לידי טעות.

האיסור לאכול בשר וחלב בסעודה אחת

כז. כשנטל ידיו ובירך המוציא לסעודה ואכל תחילה מאכלי חלב, אסור לאכול באותו סעודה מאכלי בשר, אפילו אם הוא זמן רב לאחר אכילת מאכלים חלביים, אפילו ע"י קינוח והדחה (כנה"ג, פמ"ג שפ"ד סק"ז ע"פ הרמ"א סי"א), אלא צריך להסיר המאכלים חלביים מעל השלחן, ולסיים הסעודה ע"י ברכת המזון, ולאחר הפסק קצר יטול ידיו שוב כדי לאכול מאכלי בשר.

כח. **ברכה אחרונה.** ואם לא אכל לחם אלא בירך 'מזונות' או 'שהכל' על מאכל חלבי, גם צריך לברך עליו ברכה אחרונה, ולאחר כך ליטול ידיו ללחם (ש"ך סי' פ"ט סק"ז).

כט. אם במה שאכל מאכלי חלב תחילה לא היה בשיעור שיכול לברך עליו ברכה אחרונה, אפ"ה כיון שלא היה בדעתו תחילה על מאכלי בשר שיאכל אח"כ וכשבא לאכול שנית היה צריך לחזור ולברך אותו ברכה, הרי זה נחשב כסעודה אחרת, ומותר (יד יודעה סק"ז), ויש מפרשים שבאופן זה, די בסילוק המאכלים מלפניו לבד (חמו"ד דניאל תערובות ח"ב אות ט"ו).

ל. **לברך ברכה"מ כדי לאכול בשר.** נחלקו הפוסקים אם מותר לכתחילה ובמתכוון לברך ברכת המזון רק כדי שיוכל אח"כ לאכול מאכלי בשר, י"א שאסור לעשות כן במתכוון לכך משום חשש ברכה שאינה צריכה (ט"ז שם סק"ג), וי"א שאין מדקדקין בזה ומותר לברך ברכה"מ ע"מ לאכול אחריו מאכלי בשר (רמ"א סי"א, פתחי תשובה סק"ב, דרכי תשובה סי' פ"ט סק"ט).

לא. **שכח לברך ברכה"מ.** אם גמר לאכול סעודה חלבית ושכח לברך ברכת המזון ואח"כ התחיל לאכול מאכלי בשר, מותר להמשיך בסעודתו ואינו צריך להפסיק הסעודה (שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קכ"ז).

לב. **בחג השבועות.** יש שהביאו שבחג השבועות אפשר להקל באיזה דיני בשר בחלב (חק יעקב סי' תצ"ד סק"א, נועם אלימלך פ' משפטים ד"ה לא בתשל), ונפרט כאן כמה אופנים שמצינו שהקילו בחג השבועות.

לג. אם כי מצינו שצריכים לברך ברכה"מ בין סעודת מאכלי חלב לסעודת בשר (אות כ"ז), יש שהביאו שמ"מ בחג השבועות יש להקל בזה ואין צריכים להפסיק הסעודה בברכת המזון או ברכה אחרונה כנ"ל, וסגי בקינוח והדחה כשלא אכל גבינה קשה (מ"א סי' תצ"ד, מ"ב סי' תצ"ד סק"ט).
לד. ויש שכתבו להקל בחג השבועות שעכ"פ מותר לברך ברכה"מ על מנת ובמתכוון לכך שיוכל לאכול אחריו מאכלי בשר (מנחת יעקב כלל ע"ז סק"ה, פמ"ג משב"ז סק"א).

לחם חלבי

לה. הבאנו שיש נוהגין ללוש עיסה עם חלב לעשות ממנו פת לחג השבועות (אות ג'), אמנם מאחר שיש חשש שיבוא לאכול הפת עם בשר, יש הגבלות כמה ואיך מותר לעשות בבת אחת [וכן דינים איך לעשות פת בשרי מחשש שמא יבוא לאכול עם חלב], וכיבואר, [דינים אלו נוגעים כל השנה].

לו. **שינוי.** דרך אחד שהותר לעשות פת חלבית הוא ע"י שינוי לפני האפייה, שאם עושה שינוי והיכר בגוף הלחם, דהיינו שמשנה הצורה ממה שרגיל להיות, מותר לעשותו חלבי, ואז מותר לעשות כמה שירצה, אמנם אם לא עשה שינוי, אינו מותר אלא בדבר מועט, ואם לא עשה שינוי או דבר מועט, נאסר החלה באכילה לגמרי אפילו לאכלו לבד (ש"ע י"ד סי' צ"ז ס"א).

לז. **דבר מועט.** דעת המחבר, שמותר לעשות רק דבר מועט דהיינו מה שמספיק לסעודה אחת (ש"ע שם) לכל בני הבית ביהוד (ערוה"ש).

לח. ודעת הרמ"א, שהיתר דבר מועט פירושו מספיק ליום אחד (רמ"א שם), דהיינו כל הסעודות של יום אחד (פמ"ג) לכל המשפחה (ערוה"ש שם), ולכן אם בחג השבועות אוכלים שני סעודות חלביות מותר להכין בבת אחת לשתי הסעודות לחם חלבי, אמנם רק הותר ליום אחד של שבועות, אבל ליו"ט שני של חו"ל לא הותר, שהרי זה כבר שני ימים (שו"ת נפש חיה י"ד סי' ל"ו, דרכ"ת סק"ג).

לט. **לחם משנה.** על אף שלכל סעודה של יו"ט צריכים לחם משנה (רמ"א סי' רע"ד ס"א), מ"מ לא הותר לעשות יותר חלות חלביים לצורך לחם משנה אם לא שיאכל כולם (הג' שערי דורא הובא בדרכ"ת סק"ד).

מ. **לחם גדול [קוליטש].** אפילו כשעושים חלה אחת חלבי לסעודה אחת, אסור לעשות חלה אחת גדולה באופן שבדאי ישאר ממנה לאחר הסעודה אלא צריכים לעשות בגודל שמשערים שיגמר באותה סעודה, ואם כל זאת נשאר לאחר הסעודה, מותר לאכול לאח"כ.

מא. **תפוח אדמה חלבי.** מצוי הוא שמכינים 'פירה תפוח אדמה' [mashed potatoes] עם חמאה או חלב, ונחלקו הפוסקים אם דין זה שאסור ללוש עיסה עם חלב נאמר דוקא בפת או גם בשאר דברים שרגילים לאכלם בין עם בשר ובין עם חלב, י"א שאיסור זה הוא גם בשאר דברים, ולכן אסור לעשות 'פירה תפוח' אם לא שהוא דבר מועט או שעושה ע"י שינוי (ע"פ ה"ט"ז סי' צ"ז סק"א לגבי בשמים במדוכה).

מב. ורוב הפוסקים נוקטים דאינו אסור אלא בעיסה ולחם שנאכל תמיד עם חלב וגם עם בשר, אבל שאר מאכלים מותר לעשותם חלביים בלי שינוי (פרי"ח, מנחת יעקב כלל ס' סק"ג, חכ"א, חו"ד וערוה"ש), וכן נוהגים העולם.

עוגות שמרים חלבי

מג. מותר לעשות עוגת גבינה ואין בו חשש משום עיסה חלבי, משום שרואים את הגבינה וברור לכל שהוא חלבי, אבל דנו הפוסקים בהיתר עשיית עוגת שמרים חלבי, כשאין ניכר מהעיסה עצמה שהיא חלבית.

מד. ע"י מש"כ בגליון חוקי חיים (158, אות כ"ג סופגניית) שאפילו אם לא עשו לפי ההיתרים של דבר מועט (לעיל אות ל"ז) או בשינוי (אות ל"ו), מותר, מאחר שהוא מין מתיקה המעורב בו שוקולד, קינומן וסוכר וכדומה, ואין הדרך לאכול יחד עם בשר ממש, אלא לפניו או לאחריו, ולכן אין בו איסור עשיית עיסה חלבית (שו"ת מהר"ט ח"ב י"ד סי' ח"י, חכ"א).

פלטה או 'בלעך' בשרי להשתמש לחלבי

מה. מותר להשתמש בפלטה או בלעך שבדרך כלל משתמשים בו לבשרי, למאכלי חלב, אם מכסים הפלטה או הבלעך עם נייר כסף [aluminium foil], וצריך לוודא שבין הפלטה לכיסוי נייר כסף שהוא יבש ולא רטוב.

מיקסר פרווה להשתמש בו לחלבי

מו. מותר להשתמש במיקסר פרווה למאכלים חלביים כשכל הרכיבים קרים, ואע"פ שמתחמם קצת ע"י מהירות סיבוב המיקסר, מ"מ לא מגיע לשיעור יד סולדת בו, אלא צריכים לדקדק לאחר השתמשות, לנקותו היטב שלא ישאר בו שום ממשות של חלבי.

נושאים בעניני בשר בחלב הנוגעים לשבועות מגליונות קודמות

- נושאים שכבר כתבנו עליהם בשנים שעברו בעניני שבועות ובעניני בשר בחלב הנוגעים גם לימים אלו. חלקם מודפסים בקובץ חוקי חיים 1-101 שאפשר להשיג ב'חדר הוראה', וכולם מקובצים ב'חוברת חוקי חיים' לשבועות המיועד לחברי חוקי חיים:
- בשר בחלב: הברכה על עוגת גבינה** - גליון 42. **דיני כלים של בשר, חלב ופרווה** - גליון 66. **דיני חיתוך בצל בסכין בשרי** - גליון 15.
- דיני הכשרת תנור וכיריים מבשר לחלב וכדומה** - גליון 135.
- שבועות ויום טוב: דיני תלמוד תורה** - גליון 41. **דיני הניעור כל הלילה** - גליון 91. **דיני שעון שבת, השתמשות בתנור ביו"ט** - גליון 92.

מנויים: לקבל הגליון במייל: paskenshtibel@gmail.com

חברי חוקי חיים: מקבלים יותר!
לפרטי הצטרפות ליצור קשר

גליון זה נתרם ע"י
הרוצה בעילום שמו
מתוך שבה והודאה להשי"ת
שהבריא והתאושש מהחולי
שהתפשט בימים אלו
"חסדי ה' כי לא תמנו
כי לא כלו רחמי"

גליון זה נתרם ע"י
לע"נ
מרת **פראדל** ב"ר
אהרן שלמה ע"ה
וויינבלום
מנויב פיננש יארמוט
נפטרת א' דר"ח סיון
תרע"ה